

Тема: Народні та літературні балади

Мета: розвиток компетентностей

предметних і комунікативних: знання змісту народних та літературних балад та уміння переказувати їхній зміст у цілому, акцентуючи увагу на окремих важливих деталях тексту; уміння відповідати на питання до почутого / прочитаного тексту і формулювати власні запитання з метою уточнення розуміння прочитаного, окреслювати тематику і проблематику прочитаних самостійно балад, обґрунтовувати актуальність порушених у баладах проблем, спираючись на власний досвід і культурно-історичний контекст, коментувати власні почуття і висловлювати враження від прочитаного;

ключових: формування умінь створювати власний або колективний текст на основі прочитаних балад, унаочнювати зміст почутого / прочитаного твору / творів у таблиці.

Обладнання: зошити, тексти балад.

Тип уроку: урок позакласного (додаткового) читання.

Зміст уроку

I. Актуалізація знань

Хвилинка творчості. Написання сенкана «Балада».

II. Мотивація навчальної діяльності

Повідомлення теми уроку. Визначення очікуваних результатів відповідно до орієнтирів навчальної програми.

Слово вчителя. Сьогодні ми проведемо урок як засідання літературного гуртка. Його учасники познайомлять нас із деякими народними та літературними баладами.

III. Сприйняття і засвоєння матеріалу

Ведучий. Нагадаємо, що жанр балади зародився в середньовічній Франції як різновид танцювальних пісень, і навіть назва походить від північнофранцузького слова «balete», що означає «пісня до танцю». Уперше застосував термін «балада» провансальський поет-трубадур Пон де Шатей. Згодом балада поширилася на інші західноєвропейські країни та перетворилася на власне поетичний твір. У фольклорних баладах, що втратили танцювальну основу, вже розповідалося не тільки про кохання, а й про історичні події, подвиги героїв, різні неймовірні ситуації, що робило сюжет більш напруженим і захопливим.

Ведуча. В Англії цей жанр виник у XIII столітті, а записано більшість балад було лише у XVIII столітті. Однак в Англії прижилася лише назва: слово «балада» докладалося до місцевих народних пісень. Так з'явився англо-шотландський різновид балади з її таємничою атмосферою, трагічними або смішними життєвими історіями, яскравими героями, які постали на боротьбу зі злом. За змістом балади поділяються на історико-героїчні, розбійницькі, любовні, фантастичні та соціально-побутові. Яскравим прикладом побутової балади є легендарна історія про нещасного короля Ліра та його доньок.

Презентація групою 1 балади «Король Лір та його дочки». Стислий переказ балади учнями та/або читання балади учнями «в особах», коментування змісту.

Ведучий. Іван Франко здійснив вільний переклад, українізуючи оригінальний текст. Наприклад, використав українське прислів'я: «Що зразу там було мов медове, / То незадовго стало квасом». Бачимо також українську приказку в розповіді про Корделію: «Скінчилася її недоля; / На крашійм ґрунті запишалася». Корделію «в одній битві замордовано», тобто вбито, і тут автор використав діалектне слово карпатського регіону. Поет використовує розмовний стиль, додає деталі, необхідні, на його думку, для кращого розуміння і сприйняття їх українським читачем.

Ведуча. Балада «Король Лір та його дочки» вразила англійського драматурга Вільяма Шекспіра. Він створив трагедію «Король Лір». Сподіваюсь, у майбутньому ви обов'язково її прочитаете або побачите на сцені, зможете порівняти ці твори. Взагалі, історії про дитячу невдячність можна знайти навіть на сторінках Біблії, така це давня проблема. Схожий зміст, наприклад, поеми Тараса Шевченка «Марія», у якій розповідається про синів, котрі вигнали рідну матір із власного дому.

Ведучий. Розквіт жанру літературної балади припав на кінець XVIII – XIX століття. Він пов'язаний із пробудженням цікавості письменників до історичної давнини, середньовічного фольклору. Із середньовічних фольклорних творів балада запозичила міфологічні, казкові або легендарні сюжети й образи, емоційність та напружений розвиток дії, переважно з трагічним фіналом. Проте автори літературних балад зверталися і до літературних джерел: історичних літописів, придворних хронік, середньовічних романів.

Ведуча. Знайомлячись із літературною баладою, зупинимося на баладі Фрідріха Шиллера «Рукавичка». Поетичний шедевр привернув увагу багатьох перекладачів: Михайла Ореста, Миколи Лукаша, Богдана Щавурського, Галини Кирпи. Кожен із талановитих перекладачів, намагаючись відтворити поетику шиллерівського шедевра, продемонстрував високий рівень майстерності, а також індивідуальність та неповторність власного стилю.

Презентація групою 2 балади «Рукавичка». Стислий переказ балади учнями та/або читання балади учнями «в особах», коментування змісту.

IV. Формування знань, умінь, навичок, компетенцій

Робота з художнім текстом.

Творча робота в групах. Аналітичне дослідження творів, представлених іншою групою.

1. Охарактеризуйте образи короля, лицаря та його дами. Чим є звернення дами до лицаря – проханням допомоги, заклик до випробування, наказом, примхою? Обґрунтуйте відповідь. Чи випадково рукавичка Кунігунди впала серед звірів? Як цей вчинок характеризує юну красуню? На яке питання вона шукала відповідь? Чи розуміє лицар небезпеку випробування? Чому він мовчки виконує забаганку? Як це характеризує Делоржа: це вміння володіти собою чи зневага до примхливої красуні? Чи міг він відмовитися іти по рукавичку? Чому Делорж кинув рукавичку в обличчя дамі? Чи була його відповідь справедливою? На вашу думку, чи є щось спільне між світом людей та світом звірів, зображених у баладі?

2. Охарактеризуйте образи короля Ліра та його доньок. У чому ви бачите найбільшу помилку короля? Яка риса характеру призвела до неї – довірливість, марнославство, жага справедливості, батьківська турботливість? Які риси вдачі узагальнено в його образі? Якими у творі постають старші королівни Регана і Гонорелла? З якою метою вони улещували батька? Як змінилося ставлення старших дочок до батька, після того, як він віддав їм усю владу та майно? Як ви оцінюєте їхню поведінку? Чому Корделія не говорила батькові високих слів, не запевняла, що її любов до нього вічна і самовіддана? Чому навіть після того,

як скривджена батьком дочка змушена була піти з дому, її почуття до батька не змінилися? Що свідчить про благородство і щирість її чоловіка? Чи щаслива Корделія в подружньому житті? Що є запорукою її щастя? Чому Корделія встрягає у війну із сестрами, феодальні міжусобиці? Яким є фінал твору?

V. Закріплення матеріалу, узагальнення та корекція знань

Робота в групах: творче завдання. Складіть акрохарактеристики до імен персонажів балад (Корделія, Делорж).

Зіставлення різних балад.

Назва твору		
Джерело сюжету		
Дійові особи		
Символіка назви		
Тема твору		
Ідея твору		
Основні художні засоби (приклад)		

VI. Підбиття підсумків

Мікрофон. Мій висновок про те, як потрібно ставитися до своїх рідних та близьких.

Заключне слово вчителя. Дякую всім за гарну роботу і розуміння. Ми порушили сьогодні на засіданні гуртка важливу тему: стосунки батьків і дітей, стосунки двох людей, які симпатичні одне одному чи закохані. Найбільше щастя і радості у житті – це діти, їхній веселий сміх, життєрадісні обличчя. Заради дітей батьки готові на все. Але скільки треба мудрості, сили, любові, щирості, терпіння і доброти вкласти в їхні серця, щоб діти вирости справжніми людьми, бо вони вбирають у себе і хороше, і погане теж. І скільки треба життєвої мудрості, щоб не вбити в комусь симпатію чи почуття закоханості, не зневажити власними примхами ці добрі почуття.

Світ змінюється, але одвічні людські цінності залишаються назавжди – це ваші доброта, милосердя, чуйність, щирість, щедрість, відкритість і ваша любов до природи, до батьків, до друзів, до всього світу. Тож підтримуйте своїх батьків, своїх друзів у цей непростий час, даруйте їм свою любов і повагу.

Працюємо вдома

1. Підготуйтеся до письмової роботи за прочитаними творами.
2. За бажання створіть ілюстрації, комікси або схеми взаємозв'язків героїв прочитаних балад.